

Самопредставництво

АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Відділ аналітичної роботи та узагальнення судової практики

У порядку самопредставництва юридичну особу може представляти за посадою її керівник або інші особи, повноваження яких визначені законодавством чи установчими документами

Відповідно до ч.3 ст.3 ГПК України судочинство у господарських судах здійснюється відповідно до закону, чинного на час вчинення окремої процесуальної дії, розгляду і вирішення справи. Статтею 8 Конституції України передбачено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується. За вимогами частини третьої статті 1312 Конституції України, яка набрала чинності з 30.09.2016 відповідно до Закону України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)", виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Підпунктом 11 пункту 161 розділу XV "Перехідні положення" Конституції України передбачено, що представництво відповідно до п.3 ч.1 ст.1311 та статті 1312 цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції - з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції - з 1 січня 2019 року. Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року. Крім того, загальні вимоги до форми та змісту письмової заяви, клопотання врегульовані ГПК України. 29.12.2019 набрав чинності Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва в суді органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення" від 18.12.2019 N390-IX.

Суд звертає увагу на приписи ч.3 ст.56 ГПК України, за змістом яких юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника. Відповідно до правил частини першої статті 58 ГПК України представником у суді може бути адвокат або законний представник. Отже, наведені положення законодавства передбачають можливість здійснення процесуального представництва юридичної особи: як в порядку самопредставництва, так і іншими особами як представниками юридичної особи. У порядку самопредставництва юридичну особу може представляти за посадою її керівник або інші особи, повноваження яких визначені законодавством чи установчими документами.

Постанова КГС ВС від 28.04.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/89008475>

Положеннями ч.4 ст.56 ГПК України розмежовано такі юридичні категорії, як "самопредставництво" і "представництво"

Положення законодавства передбачають можливість здійснення процесуального представництва юридичної особи, як в порядку **самопредставництва**, так і іншими особами, як представниками юридичної особи. В порядку самопредставництва юридичну особу може представляти за посадою її керівник або інші особи, повноваження яких визначені законодавством чи установчими документами. Відзив на касаційну скаргу підписаний представником Управління Харківської міської ради - ОСОБА_2 на підставі довіреності від 24.12.2019. Поряд з цим, **довіреність** на підтвердження наявності у ОСОБА_2 повноважень представляти інтереси Управління, зокрема, у Верховному Суді, **не містить інформації, що вказана особа має статус адвоката (відповідних доказів представляти скажника у якості адвоката не додано і матеріали справи таких доказів не містять).**

Разом з тим, положеннями частини 4 статті 56 ГПК України розмежовано такі юридичні категорії, як "самопредставництво" і "представництво". За загальним правилом цивільного законодавства, самопредставництво - це право одноосібного виконавчого органу (керівника) чи голови (уповноваженого члена) колегіального виконавчого органу безпосередньо діяти від імені такої особи без довіреності, представляючи її інтереси в силу закону, статуту, положення. Аналіз наведених вище законодавчих положень дає підстави для висновку, **що визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи (суб`єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності).**

Із наявних в матеріалах справи документів не вбачається надання заступнику начальника відділу ОСОБА_2 повноважень діяти в порядку самопредставництва від імені Управління. Положення про Юридичний департамент МР, не містить доказів самопредставництва. Посадова інструкція заступника начальника відділу не може бути належним доказом підтвердження повноважень ОСОБА_2 у судах у порядку самопредставництва з правом підпису процесуальних документів від імені Управління. Відзив на касаційну скаргу від імені Харківської міської ради підписав представник Цуварев О.Ф.на підставі довіреності. Доказів наявності у зазначеного представника статусу адвоката або права діяти в порядку самопредставництва відповідача-1, матеріали справи не містять.

Постанова КГС ВС від 17.06.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/89966452>

Для визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідне чітке визначення її права діяти без додаткового уповноваження

Відповідно до частин другої, четвертої ст.170 ГПК України письмові заява, клопотання чи заперечення підписуються заявником чи його представником. Суд, встановивши, що письмову заяву (клопотання, заперечення) подано без додержання вимог частини першої або другої цієї статті, повертає її заявнику без розгляду. При цьому підписання та/або подання заяв є процесуальною формою реалізації повноважень з представництва.

Так, відповідно до пункту 3.7 Положення про юридичний департамент міської ради, на який посиляється сам скажник у своїй заяві, до повноважень департаменту відноситься представництво інтересів міської ради, зокрема, в судах, яке здійснюється за дорученням міського голови.

Відповідно до пункту 5.3.6 цього Положення директор департаменту представляє міську раду, зокрема, в судах, за дорученням керівництва. Вказані **формулювання виключають можливість представництва інтересів міської ради на підставі цього Положення в порядку самопредставництва**, що повністю узгоджується з позицією Великої Палати Верховного Суду, викладеною у постанові від 02.07.2020 у справі №9901/39/20, відповідно до якої для визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідне чітке визначення її права діяти без додаткового уповноваження.

Посилання скажника на положення Інструкції з діловодства в міській раді та її виконавчих органах, а також резолюцію міського голови (відповідна копія додана до заяви) тільки додатково підтверджують відсутність у підписанта заяви діяти в порядку самопредставництва (без додаткового уповноваження).

Ухвала КГС ВС від 31.07.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/90696488>

Апеляційну скаргу слід залишати без руху у разі наявності сумнівів щодо достовірності, достатності та належності долучених до апеляційної скарги документів на підтвердження повноважень у особи, яка таку підписала

До поданої апеляційної скарги Державного агентства рибного господарства України було додано, зокрема, копію виписки з ЄДР ЮО, ФОП та ГФ, відповідно до якої Франків Л.П. є особою, яка має право вчиняти юридичні дії від імені відповідача без довіреності, зокрема, вона діє виключно в судах України з усіма визначеними правами. Відповідно до п.8 ч.3 ст.9 ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" в Єдиному державному реєстрі містяться такі відомості щодо державних органів і органів місцевого самоврядування як юридичних осіб: відомості про осіб, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, у тому числі підписувати договори, подавати документи для державної реєстрації тощо; прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта), дані про наявність обмежень щодо представництва юридичної особи. Якщо документи та відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, внесені до нього, такі документи та відомості вважаються достовірними і можуть бути використані у спорі з третьою особою (ч.1 ст.10 ЗУ "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань").

Проте, суд апеляційної інстанції оцінки вказаному документу, - копії виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, не надав, відповідних посилань оскаржувана ухвала апеляційного господарського суду не містить. Повертаючи апеляційну скаргу без розгляду на підставі п.1 ч.5 статті 260 ГПК України, суд апеляційної інстанції залишив поза увагою, що зазначені положення стосуються виключних випадків повернення апеляційної скарги, коли, зокрема, відсутність повноважень у особи на підписання апеляційної скарги не викликає сумнівів, натомість у разі наявності сумнівів щодо достовірності, достатності та належності долучених до апеляційної скарги документів на підтвердження повноважень у особи, яка підписала апеляційну скаргу як представник або в порядку самопредставництва, суд повинен залишити без руху апеляційну скаргу на підставі ст.174, ч.2 ст.260 ГПК України для усунення недоліків (надання відповідних документів (зокрема, статут, положення), передбачених вимогами процесуального законодавства (ч.3 ст.56 цього Кодексу). Аналогічний правовий висновок міститься в постанові КГС ВС від 17.08.2020 у справі №908/290/20.

Постанова КГС ВС від 17.09.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/91622169>

Відомості внесені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань

Питання самопредставництва не закріплені у нормах Конституції України, але ці питання регламентовані положеннями відповідних кодексів. Отже, представництво інтересів відповідача у цій справі може здійснювати адвокат як представник або керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) в порядку самопредставництва. Аналогічні правові висновки, викладені в судових рішеннях ВП ВС, зокрема, у постанові від 02.07.2020 (пункти 26-28) у справі № 9901/39/20.

Відповідно до пункту 8 частини 3 статті 9 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань" в Єдиному державному реєстрі містяться такі відомості щодо державних органів і органів місцевого самоврядування як юридичних осіб: відомості про осіб, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, у тому числі підписувати договори, подавати документи для державної реєстрації тощо; прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які мають відмітку в паспорті про право здійснювати платежі за серією та номером паспорта), **дані про наявність обмежень щодо представництва юридичної особи.** Таким чином, до Єдиного державного реєстру включається інформація щодо осіб, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, та дані про наявність обмежень щодо представництва юридичної особи. Водночас у законодавстві відсутня вимога щодо необхідності внесення до Єдиного державного реєстру переліку усіх повноважень таких осіб, які вони можуть вчиняти від імені юридичної особи. Якщо документи та відомості, що підлягають внесенню до Єдиного державного реєстру, внесені до нього, такі документи та відомості вважаються достовірними і можуть бути використані у спорі з третьою особою (частина 1 статті 10 Закону України "Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань"). Ураховуючи, що згідно з інформацією з Єдиного державного реєстру уповноваженою представляти Східне міжрегіональне управління Міністерства юстиції (м. Харків) як юридичну особу, вчиняти дії від її імені без довіреності, є ОСОБА_1, суд апеляційної інстанції помилково дійшов висновку про відсутність повноважень у ОСОБА_1 на звернення до суду з апеляційною скаргою. Суд не звернув уваги на те, що у вказаній інформації містяться обмеження ОСОБА_1 лише щодо відмови, зміни, відкликання, визнання позову, відмови від апеляційних, касаційних скарг, укладання мирової угоди, проте обмежень щодо подання та підписання апеляційної скарги немає. Постанова КГС ВС від 08.12.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93624223>

Повноваження особи щодо підписання апеляційної скарги

Банк в особі Уповноваженої особи ФГСФО на ліквідацію Банку подав апеляційну скаргу від 20.10.2020, підписану представником Кондяковим А.С., яку ухвалою апеляційного господарського суду від 04.11.2020 залишено без руху, як таку, що оформлена з порушенням вимог п.1 ч.3 ст.258 ГПК, а саме: без підтвердження повноважень особи для здійснення самопредставництва, та встановлено десятиденний строк з дня вручення ухвали скаржнику для виправлення недоліків апеляційної скарги.

На виконання вимог зазначеної ухвали скаржником у строк, визначений судом, подано до суду заяву про усунення недоліків апеляційної скарги, до якої, між іншим, додало примірник тієї самої апеляційної скарги від 20.10.2020, скріпленій **власноручним підписом** Уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію Банку Стрюкової І.О. Апеляційний господарський суд цей примірник апеляційної скарги **помилково розцінив як іншу нову апеляційну скаргу**, а не усунення недоліків, у зв'язку з чим дійшов висновку про наявність підстав для повернення апеляційної скарги, про що 18.11.2020 постановив відповідну ухвалу. Проте надіслання Банком на виконання ухвали суду в строк, визначений судом, примірника апеляційної скарги, скріпленого власноручним підписом Уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію Банку Стрюкової І.О., повноваження якої щодо самопредставництва юридичної особи визначено законодавством, є усуненням недоліків апеляційної скарги відповідно до вимог п.1 ч.3 ст.258 ГПК. За таких обставин, не маючи зауважень щодо форми апеляційної скарги після одержання судом її примірника за належним підписом (власноручним підписом Уповноваженої особи ФГВФО на ліквідацію Банку Стрюкової І.О.) і не спростовуючи обставин щодо повноважень цієї особи на підписання такої скарги, апеляційний господарський суд не мав належних правових підстав для застосування наслідків, передбачених положеннями ч.4 ст.174, ч.2 ст.260 ГПК. Подібних за змістом висновків дійшов Верховний Суд, зокрема у постанові від 22.06.2020 у справі № 910/4129/17.

КГС ВС зазначає, що суд апеляційної інстанції, постановляючи оскаржувану ухвалу від 18.11.2020, дійшов помилкового висновку про наявність правових підстав для повернення апеляційної скарги. При цьому повернення апеляційної скарги скаржнику в такому випадку може розцінюватися як обмеження особи в доступі до суду, яке захищається статтею 6 Конвенції, та призведе до порушення права особи, визначеного Конституцією України, на апеляційний перегляд справи. Постанова КГС ВС від 28.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94552844>

Умови для самопредставництва

Питання самопредставництва не закріплені у нормах Конституції України, але ці питання регламентовані положеннями відповідних кодексів. Отже, процесуальне представництво інтересів ПАТ АБ "Укргазбанк" у цій справі може здійснювати адвокат як представник юридичної особи так і керівник, або інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) в порядку самопредставництва. Тлумачення приписів частини третьої статті 56 ГПК України приводить до висновку, що для визнання юридичної особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи (суб`єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності). *Аналогічні висновки, викладені у постановах Верховного Суду від 22.04.2020 у справі № 911/933/19, від 28.04.2020 у справі № 910/10553/18, від 09.06.2020 у справі № 904/92/20, від 17.09.2020 у справі № 910/3850/19, від 08.12.2020 у справі № 905/2488/15.* Слід зазначити, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права, одним з елементів якого є принцип правової визначеності. Ключовим елементом принципу правової визначеності є однозначність та передбачуваність правозастосування, а отже, системність та послідовність у діяльності відповідних органів, насамперед судів. Суб`єкти (учасники спору) завжди повинні мати можливість орієнтувати свою поведінку таким чином, щоб вона відповідала вимогам норми на момент вчинення дії. У рішенні ЄСПЛ "Sunday Times v. United Kingdom" вказано, що прописаний у Конвенції термін "передбачено законом" передбачає дотримання такого принципу права, як принцип визначеності. Суд стверджує, що термін "передбачено законом" передбачає не лише писане право, як-то норми писаних законів, а й неписане, тобто усталені у суспільстві правила та засади моральності суспільства. До цих правил, які визначають сталість правозастосування, відноситься і судова практика. Постанова КГС ВС від 15.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94865167>

Посадова інструкція не відноситься до документів якими можливо підтвердити повноваження особи на самопредставництво

Самопредставництво юридичної особи - це право одноосібного виконавчого органу (керівника) чи голови (уповноваженого члена) колегіального виконавчого органу безпосередньо діяти від імені такої особи без довіреності, представляючи її інтереси в силу закону, статуту, положення. У порядку самопредставництва юридичну особу може представляти за посадою її керівник або інші особи, повноваження яких підтверджуються відповідно до ч.3 ст.56 ГПК України. Аналіз наведених вище законодавчих положень дає підстави для висновку, що визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності). Судом апеляційної інстанції встановлено, що апеляційна скарга від імені ПАТ підписана представником Кузнецовою М.І. На підтвердження повноважень поіменованої особи до заяви були додані довіреність № 57 від 24.01.2020, наказ від 01.08.2018 № 72-П про переведення Кузнецової М.І. на посаду начальника юридичного відділу Запорізької обласної дирекції; посадова інструкція начальника юридичного відділу. Проте зазначені матеріали, які додані до заяви на підтвердження наявності у Кузнецової М.І. повноважень представляти інтереси ПАТ АБ «Укргазбанк» в судах, не містять інформації про те, що поіменована особа наділена повноваженнями на самопредставництво у розумінні ч.3 ст.56 ГПК України. КГС ВС зазначає, що додана до апеляційної скарги посадова інструкція є локальним (внутрішнім) нормативно-правовим актом, яким регулюються відносини з питань праці відповідно та у межах актів трудового законодавства, а отже не відноситься до документів, визначених ч.4 ст.56 ГПК України, якими можливо підтвердити повноваження вказаної особи на самопредставництво.

- Постанова КГС ВС від 23.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93006009>

Трудовий договір не містить положень щодо повноважень юрисконсульта на представництво інтересів відповідача в суді

Реалізація права на звернення до суду є процесуальною дією в суді, яка має здійснюватися або самою особою у порядку самопредставництва, або її процесуальним представником. При цьому підписання та/або подання касаційної скарги є процесуальними формами реалізації повноважень з представництва.

Відповідно до ч.3 ст.56 ГПК України юридична особа незалежно від порядку її створення бере участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи), або через представника.

Положення зазначеної норми закріплюють, що повноваження особи як керівника юридичної особи, члена виконавчого органу, іншої особи, уповноваженої діяти від її імені, у тому числі, підписувати касаційні скарги, брати участь у справі, мають бути передбачені безпосередньо у законі або ж підтверджуватися статутом, положенням, трудовим договором (контрактом).

Проте додана до касаційної скарги копія **трудоого договору № 1336 від 07.07.2011 не містить положень щодо повноважень юрисконсульта на представництво інтересів відповідача в суді**. Жодних інших документів, які б підтверджували, що особа має повноваження представляти юридичну особу в суді до касаційної скарги також не додано.

Отже, до касаційної скарги не надано належних та достатніх доказів у підтвердження наявності повноважень Гринь І.В. представляти інтереси товариства в суді відповідно до закону, статуту, положення чи трудового договору (контракту).

Ухвала КТС ВС від 20.01.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/86999764>

Сама лише довіреність не може підтверджувати повноваження особи представляти інтереси юридичної особи в порядку самопредставництва

Сама лише довіреність, яка долучена до касаційної скарги, не може підтверджувати повноваження Заїки І. В., як заступника начальника відділу правового та кадрового забезпечення з питань представництва інтересів департаменту, Сумської міської ради та міського голови департаменту забезпечення ресурсних платежів Сумської міської ради, представляти інтереси Ради в судах України в порядку самопредставництва, оскільки до скарги не додано доказів того, що Заїка І. В. обіймає зазначену посаду, а також доказів, які дозволяють встановити обсяг повноважень вказаної посадової особи (статут, положення, трудовий договір (контракт)). Вказані докази відсутні і в матеріалах справи, що позбавляє Суд можливості самостійно перевірити обсяг повноважень представника Ради.

Ухвала КГС ВС від 07.02.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/87426714>

З касаційної скарги вбачається, що вона підписана представником позивача на підставі довіреності від 20.08.2020 Цибою Р.А., який є юрисконсульт першої категорії відділу правової відповідності юридичного управління ДГЗП "Спецтехноекспорт". При цьому за змістом цієї довіреності, вказана особа має право здійснювати саме представництво інтересів ДГЗП "Спецтехноекспорт", зокрема, у Верховному Суді за дорученням директора ДГЗП "Спецтехноекспорт" - Ларіна Є.О., що не є підтвердженням його прав на участь у справі в порядку саме самопредставництва відповідно до ч.3 ст.56 ГПК України. З тих же підстав не береться до уваги копія положення про юридичне управління ДГЗП, додане до касаційної скарги, оскільки не містить відомостей про права осіб, уповноважених позивачем, на участь у судах в порядку самопредставництва.

• Ухвала КГС ВС від 12.01.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/94065305>

До матеріалів заяви додано документи, які підтверджують представлення інтересів в межах самопредставництва на іншу особу, а не ту, яка звертається (підписана заява, клопотання тощо).

Судом першої інстанції встановлено, що позовна заява ТОВ "Леман-Бетон" підписана фінансовим директором Криворучко О.О. без надання належних документів на підтвердження наявності у нього повноважень на представництво інтересів ТОВ "Леман-Бетон". Надані до суду статут ТОВ "Леман-Бетон", наказ "Про вступ на посаду", витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань станом на 23.09.2020 щодо ТОВ "Леман-Бетон" свідчать, що особою, яка має право представляти інтереси від імені юридичної особи та вчиняти юридичні дії від імені юридичної особи без довіреності, є директор (керівник) товариства - Сушков А.С. Суд апеляційної інстанції зазначив, що позовну заяву було повернуто на підставі приписів п.1 ч.5 ст.174 ГПК України, які є імперативними та зобов'язують суд у випадку встановлення, що позовна заява підписана особою, яка не має права підписувати її саме повертати без розгляду.

Ухвала КГС ВС від 19.02.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/95032873>

Заява КП "Київтеплоенерго" про повернення судового збору підписано представником заявника- Лопатіним К.О., проте до зазначеної заяви додано довіреність від 10.12.2020 № 10/12/20-11, якою уповноважено на здійснення самопредставництва, юрисконсульта відділу претензійно-позовного забезпечення продажу управління правового забезпечення продажу СП "Енергозбут" КП "Київтеплоенерго" ОСОБА_1 , що працює за трудовим договором (наказ від 25.11.2020 № 504-К/ЕЗ). Натомість до матеріалів заяви про повернення судового збору не додано жодного документа з яких би вбачалось, що **представлення інтересів відбувається в межах самопредставництва**, що позбавляє суд можливості перевірити повноваження представника Лопатіна К.О., який підписав вищевказану заяву. Відтак, представник Лопатін К.О. (враховуючи відсутність доказів щодо підтвердження повноважень в межах самопредставництва) не має право здійснювати представлення інтересів в суді в межах самопредставництва юридичної особи. З огляду на зазначене, суд дійшов висновку про те, що заява КП підписана представником заявника за відсутності підтвердження повноважень такої особи на здійснення представництва юридичної особи.

Ухвала КГС ВС від 04.03.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/95343898>

Передано на розгляд ОП КГС

На розгляд ОП КГС передано справу №922/751/20 – самопредставництво - застосування приписів ст.ст.56, 58 ГПК (в частині обов'язковості відображення в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань інформації про особу, яка може діяти від імені юридичної особи в порядку самопредставництва).

Ухвала КГС ВС від 09.03.2021 про передачу справи на розгляд ОП КГС <http://reestr.court.gov.ua/Review/95469377>

Ухвала ОП КГС від 13.04.2021 – прийнято справу до розгляду, призначено на 04.06.2021 <http://reestr.court.gov.ua/Review/96275935>

Постанова ВП ВС від 02.07.2020 справа №9901/39/20

З урахуванням положень Конституції України, з 01 січня 2020 року представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах здійснюється виключно прокурорами або адвокатами. Питання самопредставництва не закріплені в нормах Конституції України, але ці питання регламентовані положеннями відповідних кодексів.

Зокрема, частинами третьою та четвертою статті 55 КАС України передбачено, що юридична особа незалежно від порядку її створення, суб'єкт владних повноважень, який не є юридичною особою, беруть участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її (його) імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи, суб'єкта владних повноважень), або через представника.

Держава, Автономна Республіка Крим, територіальна громада беруть участь у справі через відповідний орган державної влади, орган влади Автономної Республіки Крим, орган місцевого самоврядування відповідно до його компетенції, від імені якого діє його керівник, інша уповноважена особа відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво органу державної влади, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування), або через представника.

Велика Палата Верховного Суду звертає увагу на те, що з урахуванням положень статті 55 КАС України для визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження.

ВП ВС від 02.07.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/90355817>

ВИСНОВКИ

для визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності). Отже, доцільно у вказаних документах зазначати про те, що особа здійснює самопредставництво.

формулювання в Положенні (про юридичне управління, департамент тощо) про можливість представлення інтересів органу (установи, підприємства) в судах за дорученням керівництва **виключають можливість представництва інтересів цього органу на підставі такого Положення в порядку самопредставництва**, що повністю узгоджується з позицією Великої Палати Верховного Суду, викладеною у постанові від 02.07.2020 у справі №9901/39/20, оскільки для визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідне чітке визначення її права діяти без додаткового уповноваження

в Єдиному державному реєстрі містяться відомості про осіб, які можуть вчиняти дії від імені юридичної особи, а також дані про наявність обмежень щодо представництва юридичної особи. Разом з тим, у законодавстві **відсутня вимога щодо необхідності внесення до Єдиного державного реєстру переліку усіх повноважень таких осіб, які вони можуть вчиняти від імені юридичної особи**. З цих підстав необхідно звертати увагу на те, які обмеження щодо вчинення дій зазначено в Єдиному державному реєстрі, а які відсутні.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Належні докази

підтвердження повноважень у судах у порядку самопредставництва

- Положення про юридичне управління (лепартамент), яке містить докази самопредставництва, тобто чітко визначення права особи діяти без додаткового уповноваження
Копія виписки з ЄДР ЮО, ФОП та ГФ, відповідно до якої уповноважена особа є особою, яка має право вчиняти юридичні дії від імені відповідача без довіреності
- Закон, статут, трудовий договір (контракт), в яких чітко визначене право особи діяти від імені юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності)
- Посадова інструкція, як додатковий доказ при наявності вищевказаних доказів та за умови зазначення в ній можливості діяти представнику від імені ЮО в судах всіх інстанцій в порядку самопредставництва

Неналежні докази

підтвердження повноважень у судах у порядку самопредставництва

- Посадова інструкція є внутрішнім НПА, яким регулюються відносини з питань праці, а отже не відноситься до документів, якими підтверджено повноваження особи на самопредставництво
- Довіреність на представлення інтересів не адвокату не може бути належним доказом підтвердження повноважень у судах у порядку самопредставництва
- Інструкція з діловодства, а також резолюція керівника тільки додатково підтверджують відсутність у підписанта заяви діяти в порядку самопредставництва (без додаткового уповноваження)
- Наказ про призначення чи переведення на посаду начальника юридичного відділу чи іншу посаду